

Nas glas

Trepeče poljana, gozdovi šume,
 Iz zemlje slovenske pozdravi hite,
 Tja v daljo, kjer se junaki bore,
 Umreti za dom in pravico žele.

V srcih vseh naših mladostnih gori,
 Prejasne pomladi nebo nam žari
 Ob misli na svobodo zlato kipi
 Zakletev megočna, ki duše krepi:

Da večno sovragu zaprta bo pot,
 Razbite naj bodo verige povsod!
 A vendar življenju spet gremo nasprot
 V nadi rejenja, brez starih grehot.

Draga

O državnosti Jugoslovancev

Narodne-osvobodilni boji tvorijo takorekoč zgo-
 devinsko hrbtenice viharnega državnega življenja juž-
 nih Slovanov in so izvor njihove državnosti, saj se v
 njih izoblikujejo njihove državne oblike, kajti oni us-
 tvarjajo nepretrgano nit njihovega državnega življenja
 in dajejo smisel ter program njihovega državnemu hote-
 nju. Postavljeni v divje razčlenjeni gorski relief Ba-
 lkanskega polotoka, ki razdvaja kotlino od kotline s
 skoro nepremostljivimi zaprekami, so južni Slovani v
 neprestani borbi za svojo enotnost, ki je temeljni po-
 goj državnega življenja; po drugi strani pa jim nudi
 nepristopnost tega goratega terena z njegovimi globo-
 ko urezanimi, rečnimi kanjoni (strugami), z valovitimi
 kraškimi planotami, pokritimi z gozdovi in z divjimi
 gorskimi grebeni, zemljepisni okvir za njihovo hajduko-
 vanje in četovanje kot posebno bojno obliko, s katero
 se branijo zoper osvajaalca in s katero uveljavljajo
 svojo politično volje v razdobju okupacije. Na meji
 med slovanskim vzhodom in italo-germanskim evropskim

zapadom, na meji med Evropo in Azijo, so južni Slovani v neprestani narodni borbi zoper vdore zdaj z ene, zdaj z druge strani. Današnja narodno-osvobodilna borba južnih Slovanov je zgolj današnja aktualna (nujna) faza (stopnja) te stoletne zgodovinske borbe za njihove državno suverenost (neodvisnost) in presoja te borbe z državno-pravnega in državno-političnega vidika nam bo odkrila njen državni pomen.

Za državno-pravni vidik prihaja v poštev politična volja, ki se javlja kot pokretnica in kot gibalno narodno-osvobodilnih bojov: kako se ona javlja, kakšna je njena vsebina in kako se razvija in dopolnjuje tekom nadaljevanja borbe. Bistveni temelj prava je namreč volja in pravo pripisuje nekemu dejanju pomen samo v toliko, v kolikor se v njem izraža prosta, iz lastnega nagiba neprisiljena volja nosilca tega dejanja.

Kako se torej javlja državna volja v današnjem obdobju narodno-osvobodilne borbe južnih Slovanov? Narodno-osvobodilni boji posameznih južnoslovanskih narodov se izniknili iz državne volje vsakega posameznega teh narodov, so se pojavili samostojno v okrilju vsakega teh narodov posamič. Vsi ti posamezni narodno-osvobodilni boji južnih Slovanov pa so se radi istega cilja organizacijsko strnili v enotno dejanje, v enotno državno dejanje južnih Slovanov pod enotnim vodstvom in to enotno dejanje oblikuje enotna državna volja. Z državno-pravnega vidika leži torej zgodovinski pomen današnje narodno-osvobodilne borbe južnih Slovanov kot državnega dejanja v tem, da je ta borba izoblikovala enotno državno voljo južnih Slovanov, da je izoblikovala bratsko zajednico južnih Slovanov pa kot enotnega nosilca državnosti južnih Slovanov, zgrajeno na narodni podlagi v duhu samoodločbe teh narodov. S tem je ljudska pobuda v kratkem razdobju s priredno silo uresničila to, česar v stari Jugoslaviji pobuda od zgoraj, pobuda z gosposke strani nikdar ni mogla uresničiti.

Državno-politični vidik narodno-osvobodilne borbe južnih Slovanov nikakor ni istoveten z državno-pravnim vidikom. Državno-politični vidik ne glede na neko dejanje kot na duhovnega, kot na duhovni iz-

raz volje, marveč kot na živo, otipljivo zgodovinsko telo, s pomočjo katere je možno tudi izsiliti politično voljo nosilca tega dejanja, je torej nekaj drugega kakor državno-pravni vidik. Jamstvo pravne učinkovitosti nekega dejanja je svoboda tega dejanja, nje gova neprisiljenost, jamstvo politične učinkovitosti nekega dejanja pa je sila, s katero razpolaga in s katero se more njegov politični cilj tudi izsiliti.

Narodno-osvobodilna borba južnih Slovanov kot živa, otipljiva, zgodovinska politična sila sedanjosti uveljavlja svojo politično in vojaško moč napram okupatorju v borbi za neodvisnost jugoslovanskih narodov in napram domačim političnim nasprotnikom, v borbi za uresničenje svoje državne volje, ki je hkrati tudi državna volja ljudskih množic, ki so nosilke te na redne osvobodilne borbe.

Državna volja ljudskih množic jugoslovanskih narodov je usmerjena k izoblikovanju narodne skupnosti štiri Jugoslovancev, ki naj postane tisti močni temelj, na katerem bo zgrajeno neodvisno državno življenje za teh narodov. Ta cilj je naravna politična težnja teh narodov, izraz njihove narodne serodnosti in skupnosti, ki išče svojega zgodovinskega uresničenja, hkrati pa je plod političnega poudarka, da je edino taka skupnost tisti močni temelj, na katerem mora biti zgrajeno resnično neodvisno državno življenje teh narodov in da more samo taka združitev njihovih političnih sil uspešno izvejevati sedanjo narodno-osvobodilno borbo južnih Slovanov, ako se ta borba pravilno poveže s borbo zaveznikov in najde svoj pravi odnoš do velikanske slovanske skupnosti, ki se poraja kot jamstvo za njeno dokončno in trajno svobodo Slovanov, kot njihovo varnost zoper ogrožanje te njihove svobode s strani imperialistične Evrope.

Ta državna volja južnih Slovanov za izoblikovanje take svobodne jugoslovanske narodno-državne skupnosti pa ima dva velika nasprotnika. Prvi njen nasprotnik je tista imperialistična Evropa, ki vidi v taki narodno-državni skupnosti južnih Slovanov njihovo dokončno osvoboditev izpod njenega političnega skrbstva, njihov izstop iz imperialističnega sistema Ev-

rope in njihov vstop v svobodno skupnost preporejenega slovanskega sveta. V borbi zoper to svobodo južnih Slovanov je fašistični del imperialistične Evrope razpršil staro Jugoslavijo in tako razdružil to prvo skupnost južnih Slovanov, kakršna koli je že bila. Demokratsko krilo Evrope pa, ki je v temeljnem nasprotju s fašističnim delom Evrope, je zato postalo po sili razmer naravni zaveznik južnih Slovanov v njihovi borbi za svobodo.

Ta politična volja južnih Slovanov po izbli kovanju svobode jugoslovanske narodno-državne skupnosti v okviru preporejenega in svobodnega slovanskega sveta pa ima političnega nasprotnika tudi doma. Ta domači politični nasprotnik je gosposki tabor stare Jugoslavije, predstavnik notranjega reda stare Jugoslavije tabor starih, ki je skušal zgraditi Jugoslavijo v okviru imperialistične Evrope, zgodovinski tabor Jugoslavije in zato hkrati tabor reakcije (nazadnjaštva), ki je skušal sestaviti Jugoslavije tako da bi hkrati ostali pri življenju tudi vsi historični (zgodovinski) državni drobci, iz katerih je Jugoslavija nastala. Tako je bila stara Jugoslavija državni muzej, v katerem so živela svoje resnično državno življenje reskolektorni (nazadnjaški) ostanki stare Avstro-Ogerske monarhije skupaj s senčnimi sledovi osmanskega carstva in užaljena kneževina Črna Gora je živela ob strani ponosne kraljevine Srbije. Edini pa, ki v stari Jugoslaviji ni živel vel resničnega državnega življenja, to je bila Jugoslavija, kajti Jugoslavija je revolucionarna državna tvorba in ona more zaživeti svoje resnično skupno državno življenje šele takrat, kadar se njeni zgodovinski deli revolucionarno osvobode svoje zgodovinske preteklosti in revolucionarno preidejo k novemu skupnemu življenju. Kajti različna zgodovinska in kulturna preteklost južnih Slovanov je tisti resnični državni činitelj, ki te narode razedinjuje in njihova skupna slovanska osnova je tisti resnični državni činitelj, ki jih zedinjuje. Ustvariti Jugoslavijo se torej pravi revolucionarno prekiniti z zgodovinsko preteklostjo južnih Slovanov in revolucionarno obnoviti njihovo slovansko skup-

nost v okviru preporojenega, svobodnega slovanskega sveta.

Taber starih, reakcionarni taber Jugoslavije je bil predstavnik državnega življenja zgodovinskih državnih drobcev stare Jugoslavije in ti zgodovinski državni drobci so tudi zgolj preživeti ostanki različnih državnih tvorb imperialistične Evrope. Zato je bil ta taber hkrati zgodovinski podaljšek te imperialistične Evrope in je zato vezal obstoj svojih lastnih privilegijev (predprav) z obstojem Jugoslavije v okviru te imperialistične Evrope. Ker pa je evropski imperializem sam razklan v dvoje, je bil obenem tudi nazadnjaški taber Jugoslavije kot njegov zgodovinski podaljšek razklan v dvoje in zato nikdar ni mogel ustvariti resnične enotne Jugoslavije na tej razklani evropsko-imperialistični podlagi. Ob trenutku okupacije je propadla njegova državna zasnova Jugoslavije in reakcionarni taber Jugoslavije, taber starih se je hkrati poistovetil z okupatorjem in to zato, ker je z njim resnično isteveten. Ta taber starih kot zgodovinski podaljšek imperialistične Evrope se je poistovetil s to imperialistično Evropo, ko je njena eborožena sila vdrla v Jugoslavijo, zato ker veže obstoj svojih predprav z obstojem jugoslovanskega ozemlja v okviru te imperialistične Evrope. V trenutku, ko se je jugoslovansko vprašanje politično razvilo do razpotja: ali nadaljni obstoj Jugoslavije izven imperialističnega sistema Evrope, torej v okviru svobodnega slovanskega sveta, ali južno-slovansko ozemlje v okviru imperialistične Evrope, toda brez Jugoslavije, tedaj se je taber starih odločil za to druge imperialistične rešitev, žrtvoval Jugoslavijo in se poistovetil z okupatorjem. Tako so postale belegardistične postojanke kot vojaške postojanke gosposkega tabora Jugoslavije sestavni del vojaške okupacijske mreže in hkrati branik imperialistične Evrope na ozemlju južnih Slevanov zoper osvoboditev, obnovo in prepored slovanskega sveta.

Jugoslavija ne more zaživeti svojega resničnega državnega življenja, ako se revolucionarno ne osvobodi svoje preteklosti, ako sama ne uniči državnih

drobcev, iz katerih je nastala. Zato mora porušiti belogardistične postojanke na slovenskem ozemlju, ker so one zadnji ostanek avstro-ogerske monarhije na tem ozemlju, zadnji njen ostanek, ki je v tem poslednjem trenutku dobil to svoje vojaško lice. Jugoslavija mora porušiti četniška in ustaška gnezda, domobranske kasarne skupne z okupaterskimi postojankami, ker so to zadnja ostanke zgodovinskih državnih drobcev na ozemlju Jugoslavije. Jugoslavija ne more zaživeti svojega resničnega državnega življenja v sedanjosti, ako sama ne poruši to stare, ker jo to staro razedinjuje in brani, da bi zaživela svoje neoskrunjeno življenje, to kar je v resnici novo in nosi v sebi kal bodočnosti. Jugoslavija ne more zaživeti svojega resničnega življenja, ako ne obnovi v sebi tiste resnične skupne, kar jo spaja v enoto in daje smisel njenemu državnemu življenju: skupne slovanske osnove njenih narodov. To slovansko osnovo pa more obnoviti samo v okviru velikega preporeda slovanskih narodov, ki ga je sprožila velika oktober ska revolucija v Rusiji. Ta prepored slovanskih narodov je njihova osvoboditev izpod imperialističnega jarma Evrope in vpostavitve njihove državne neodvisnosti, ki ima svoje jamstvo v vzajemnosti in skupnosti slovanskih držav. V trenutku, ko je postala Jugoslavija plen evropskega imperializma, je vsem južnim Slovanom postalo jasno, da je njihova svoboda le izven tega imperializma in da se oni morejo osvoboditi tega imperializma le, ako se revolucionarno osvobodijo svoje historične preteklosti s tem, da uničijo zgodovinske državne drobce, iz katerih je obstojala stara Jugoslavija in ki so to Jugoslavijo tudi uničili, ker so bili zgolj podaljšek evropskega imperializma.

V znamenju te borbe za svobodo in prepored Velikega Slovanskega sveta se bje boj tudi na naših tleh. V okviru te borbe se kažejo obrisi nove, svobodne Jugoslavije in v njenem okviru se kaže hkrati politični smisel in zgodovinska neizbežnost naše notranje borbe, državni smisel te borbe, ki so jo nekateri napak krstili za "bratemorno klanje" med južnimi Slovani.

Dr. Peter

O kulturnem delu med partizani

Z rastjo partizanstva se je širila naša miselnost po vseh delih zaslužjene slovenske zemlje. Ključ po svobodi, zahteva po novem redu je prebujala ljudi; na pragu smrti je slovenskemu človeku znova zrastle upanje. Želja po življenju je ustvarila v narodu bojno razpoloženje. Seglo je v boječe, oportunistično vzdusje mest, vzkipelo v nedrih bogatoredečih njiv in izžetih odorov, preželo izstradane bajte in kočje s borbenostjo ter našlo mogočen jek med mrliškimi zidovi in dimniki tovarn.

Nova politična načela so postala slovenskemu človeku najnujnejša zahteva. Bila pa je obsojena, kakor vsaka revolucionarna zahteva, na skrivanje pod teroristično skorjo okupatorskih oblasti. Bila je zatirana s najbolj nečloveškimi sredstvi modernih političnih strojev.

In prav iz tega upanja in zatiranja, iz bolečine slovenskega človeka in iz njegove porajajoče borbenosti se je rodila partizanska pesem in segla v najskritejše kote naše zemlje. Brundajo jo starci, pojeje možje, prepevajo žene in dekleta, še celo otroci čeb-ljajo besedilo in polizkušajo napeve.

Partizani smo ponesli svoje pesem med ljudstvo. Nešteto je bilo političnih shodov, mitingov, vse tja do kulturnih prireditev. Vemo pa tudi, da ni bilo boljše uspelega shoda ali mitinga, kot tistega, na katerem smo si s pesmijo odprli vrata v srca navzočih in jim s tem omogočili, da so tudi oni prisluhnili utripom naših.

Vedno stopa pred nas vprašanje, kako seznaniti ljudi z našo miselnostjo, kako doseči, da bodo čutili isto, kar čutimo mi; to namreč, kar je v nas gibalo za realiziranje (uresničenje) naprednih misli in kam nam daje moči, da viti v najtežjih prilikah ne omahujemo. Jasno nam je, da je pesem samo eno izmed mnogih izraznih sredstev umetnosti, ki ustvarja najmočnejše mostove med človeškimi senci.

Oglejmo si sedaj praktično stran tega vprašanja.

Za uvod pripomnimo, da so pri nas v prejšnjih desetletjih razne stranke poznale prepričevalno moč umetnosti. Zato so preplavile mesto in podeželje z različnimi prosvetnimi društvi, pevskimi zbori, diletantskimi odri in podobnim. Jasno nam je tudi, da so na najnesramnejši način skrunile umetnost in jo izrabljale v ozkosrčne propagandistično-politične namene.

Iz teh dejstev potegnimo zaključke tudi mi, partizani; posebno sedaj, ko smo dnevno v stiku z ljudstvom. Mnogi mitingi so uspeli slabše baš radi tega, ker so nastopili navadno več kot trije govorniki, ta v imenu vojske, drugi v imenu žena, tretji mladinskega gibanja itd.; vsi pa so nudili ljudem le suhoparne politične govore. Ta natrpanost načelnega gradiva je ljudem utrujala. Monotonost (enoličnost) - dostikrat niso imeli ljudem povedati nič novega - je povzročila, da so slabše sledili govornikovemu izvajanju ali da so celo odnesli utis: "Nič posebnega!" - "To že vemo!", kar se nikakor ne bi smelo dogajati. Temu moremo odpomoči, če nudimo ljudem pester program: politično snov izpopolnimo s kulturno vsebino.

Sedaj se dotaknimo vprašanja, kakšna naj bo vsebina kulturnega dela naših prireditev. V dve smeri naj gre naše prizadevanje.

Prva pot je ustvarjalna: pišimo, prikazujemo in pojmo o našem življenju, o življenju partizanov in naroda, za katerega se borimo. Izrazimo naše življenje in naše želje na preprost način, razumljiv in vsakomur dostopen. Naj najdemo v velikem eposu, ki ga danes doživlja slovenski narod, neštete dogodbe, vrednih, da ostanejo za vedno veren lik naše borbe.

Druga pot je prikazovalna. Posredujmo, da se slovensko ljudstvo sezna z deli naših umetnikov, da spozna korenine, ki so pognale današnje drevo borbe, ki so ustvarile naše gibanje; kajti naš boj je zakoreninjen globoko v naši preteklosti. Iz nje, iz del naših slovenskih umetnikov črpajmo snovi! Naj navedem nekaj del. Predvsem Cankar, zlasti primeren je njegov dramatisirani "Hlapec Jernej". Kjer ni mogoče drugače, se

lahko prikaže vsaj kak odlomek iz tega dela. Dalje Aškerč; pomembna je snov iz cikla "Stara pravda", kjer lahko posamezne pesmi recitirajo ali predvajajo drama tako. Enako z Gregorčičevo "Hajdukova oporoka". Dalje neštete Župančičevih pesmi. Od najnovejših pa Klopčič, Čufar, Ber in drugi. Tu jemljimo snovi in jo prikažimo na način, ki je mogoč v naših prilikah. Zavedajmo se tudi, da smo si s tem že nadeli častno nalogo, da seznanimo ljudi z narodno kulturo.

Spomnimo se ob tem, da hodijo isto pot naši tovariši partizani v Hrvatski, Bosni in Srbiji. Ti imajo revije z literarnimi in slikarskimi umetninami partizanov - umetnikov. Ti imajo "Kazalište narodnog oslobodjenja" in še mnogo diletantskih odrov; na njih predvajajo Nušiča "Sumljivo lice", Kečiča "Jazavac pred sudom", Čehova "Prosišba". Recitirajo Jakšiča, Zmaja, Santiča, Ksanjčevića, Nazora in druge. Tudi ti jemljejo meči in borbenosti iz svoje preteklosti: politične in kulturne.

Tudi mi smo že imeli gledališki oder na Delenjskem, imamo razne odredne in brigadne liste, pevske in recitacijske zборе. V nas je hetenje, da izrazimo svoje občutke in šivljenje v umetniški obliki. čutimo dolžnost, da prikazujemo narodu svoje umetnine. Znamo spoštovati svoje umetnike; saj so bili mnogi izmed njih svetilniki naše današnje borbe. Zato smemo trditi, da vršimo obširno kulturno delo. Le poglobiti ga moramo!

Ne imejmo predsodkov, da v času borb. ni časa za nič drugega kot za vojskovanje. Vzglej naj nam bo Rdeča Armada, kjer imajo politično-kulturne dneve v času med večjimi vojaškimi operacijami in na katerih ravno črpajo moč za herojski (junaški) odpor in polet svoje vojske.

Še eno bomo dosegli s tem; zgrajevali se bomo vsestransko; s srcem bomo dojeli ono, kar sprejmemo na političnih urah razumsko; pestrejše bo postalo naše življenje in veselejše; več moči bomo imeli takrat ko bo treba prestati težje ure v naši borbi; več zaupanja vase, več vere v svoje poslanstvo in močnejše spoznanje o zgodovinski nujnosti naše borbe.

Mamica hčerki

Predno šla sem v partizane,
sem lepo se poslovila
od Marije moje male
ter jo sladko poljubila.

Kaj počneš zdaj srček mali,
ko fašist ti gospodarji,
pičle mero daje mleka,
staro mamo pa pretepa.

Kmalu vrnem se k tebi,
to ti obeta mamica;
zopet mlekca bom nalila
in te sladko poljubila.

Julka

Bratje

V gozdovih pognale so mlade kali.
Rojena iz cvetja prelite krvi
zapela je naša beseda.
Ves svet je zmeda.

Njegova pesem - eksplozije m'n,
pokanje pušk in strojnic regljanje;
mi pa v srcih nosimo stoletne sanje
vzrasle iz trpljenja korenin.
Naš pogled obrnjen je na vzhod,
nas ne moti krik zbesnelih hord
niti trnje žarne-rdečih rož,
ko utiramo človeštvu - novo pot

Kljusov Joža

Mučenica

Meseca avgusta 1. 1942. so Italijani požgali domačijo dveh sester, Krovčevih po domače. Domačija je stala v vasi Podpesek v Podlipski dolini, ki se razprostira v bližini Horjula v Dolomitih. Žalegro, ki so jo izvršili Italijani, so na bestjalen način dopolnili belogardisti iz Rovt.

Dolina je bila polna zorečega sadja. Sladek jesen ski vonj je motil duh po požganem, ki je vel iz zgornje ga dela doline. Tam je čepela pred kratkim prijetna domačija Krovčeve Lojske. Sadevnjak je segal na eni strani do gozda, na drugi pa se je spuščal v doline. Prijeten je bil pogled od cerkvice v dolini na belo hišo, ki se je skrivala med sadnim drevjem na griču. Okoli nje sta se smukali ponavadi dve postavi v belih rutah: sestra Lojska in Micka. Dolge let sta že gospodarili na lepi kmetiji.

Pred nekaj dnevi so prihrumeli v dolino fašisti. Zaplamenele se domačije, med njimi tudi Krovčeva. Ožgani židovi, v nebe moleči dimniki, vonj po požganem in strašni spomini so ostali za njimi.

Sestri sta begali okoli razvalin, jokali, stiskali zobe, brskali med požganim tramovjem, rešili kak požgan lonec in se končno udali v usode.

"Ne, pregnali naju kljub vsemu ne bodo s te naše zemlje!" je odločila Lojska.

Edino uporaben prostor je bila klet. Cementa niso izlizali plameni. In tako sta se naselili tja med krompir in repo, uredili iz kamnov ognjišče, nanесли slame za posteljo in živeli dalje. Življenje ima tisoč oblik lepših in grših; v teh časih je imelo življenje take čudne oblike, da bi se preje ljudje zgrozili, a življenje je bilo vendar.

Večerno sonce je risalo obliko razvalin na polja pred požgano domačijo, ko sta čepeli sestri v svoji kleti in kuhali v rešenem lencu krompir. Plamen je osvetlil ljeval temno klet in ožarjal Lejzkin obraz. Zagorel, zdrav obraz kmečke žene so v teh dveh dneh prepredle gube, glava se je stisnila med ramena, bela ruta je bila vsa očrnela, edina obleka pa raztrgana na več krajih.

Globoko iz grla je iztiskala besede, ki so pričale pol o obupu, pol o kmečki trmoglavosti.

"Vse, vse so nama vzeli ti vragi, naju pa ne bodo; se bova pa tako pehali!"

Popravila je ogenj in naložila.

"Le kaj sva naredili. Prišli so, nastavili mi mitraljez na prsi in tulili: Tutti partigiani! Ja, Bog, če so prišli kedaj fanti lačni in premočeni, saj mi srce ne da, da bi jim zaprla vrata. Saj jih večino poznam še kot stroke. Pa tako pametne so vedno govorili, nič več tako kot preje, ko so na vasi same neumne razdirali in za kikljami letali."

"Prav sva naredili, čisto prav in še jim beva dali, kar bova le imeli. Zdaj pa nalašč! Ti hudiči črni, kako so se spakevali, ko je gorele." je izbruhnila Mica in zagrozila s pestje edine roke. ~~Štira~~ Štira ji je že v mladosti odrezala slamoreznica, tako da ji je ostal še štrcelj.

Spomnila se je trpljenja mladosti, ko so ji dvakrat žagali roko in obupa potem, ko je spoznala, da z eno ne more steriti toliko kot sestra. Tako se je trudila z eno roko in se naučila pomagati si s štrcljem. Ni je zdržalo v temni vzdušljivi kleti, morala je na zrak. Zgrudila se je na očrnele trame in zaihtela. Prvič po tistih dneh, ko so ji vzeli roko. Brodila je z roko po pepelu, kakor da ne bi bila prepričana o resničnosti tega, kar jo je zadele.

"Res je, vse je res! - Tisočkrat prekleti tujci, tisočkrat..."

Z roke, vse črne, je grabila po tramovju, je dvigala v nebo in prisegala...

Sonce je ožarjalo z rdečimi prameni postavilo klečečo sredi ruševin, kakor v potrdilo krvavi prisegi, ki

so je izrekale trepetajoče ustnice.

Že je hotela nazaj v klet, ko so jeknili streli iz sadovnjaka. Ozrla se je. Proti njej so tekle postave in streljale.

"Lejza beži!" je še kriknila, skočila skozi razrušeno okno za hišo in izginila skozi sadovnjak proti gosdu.

Lojza je čepela medtem ob loncu v kleti. Videla je, kako je zagrabilo Mico, čula je njeno prisege zgoraj nad njo, pa je premagala solze, ki se tudi njej silile na oči in s trde roke kmečke gospodinje odstavila lenec s krompirjem.

"Beva še pretolkli tudi to, saj ne bo trajalo večno."

V tem je začula Micin krik: "Beži!" slutnje so je navdale, negotovo je vstala in se opotekla po stopnicah na vrh.

Vspela se je na ruševine. Od drevesa do drevesa se skakale postave z naperjenimi puškami, krogle so ji švi gnile mimo glave, ozrla se je za Lojzko, ki je že izginila za sadovnjakom, in emahnila. Zapekle jo je v trebuh, sgrabila se je s rokami po skelečem mestu in omedlela.

Ko se je esvestila, so se sklanjalé nad njo režeči obrazi, pokriti s čepicami, ki so nosile znak križa in meča.

"Prokleta candra, zadaj ti bomo prekadili tvoje koati!" se ji je s fanatičnim srdom v očeh posmehnil najbližji.

Krohoh je spremljal besede govorečega.

"Le hitro, brž po slamo!" je ukazal isti.

Lojza je stekala v bolečinah in z očmi prosila usmiljenja. Ni slutila, kaj ji pripravljajo. Ležala je na travi poleg ruševin, tam kjer je stala za hišo betonska kad. Vanjo so nancali slame.

"Poglej, copernica, tu te bomo sežgali, da boš šla čista v nebesa!"

Lojza se je šele sedaj prav ozrla okoli sebe. Vide la je grozeče obraze, z namršenimi obrvmi in stisnjeni-

mi ustnicami. Videla je kad in slamo. Surova odločnost je sevala iz obrazov. Strepetala je. Nobene milosti ni mogla pričakovati od njih.

Zaprosila je:

"Ne, ne, nikar! Ne pregrešite se nad menoj!"

Spoznala je nesmiselnost prošnje in obmolknila.

"Naj se zgodi tvoja volja, o Gospod!" je šepetaje stekala.

Vedela je, da jo čaka smrt. V teh zadnjih trenutkih ji je živo stopilo pred oči njeno prejšnje življenje. Spomnila se je pozabljenih dogodkov svoje mladosti. Paše, šele, očeta, matere, vsega, vsega, potem garanja po smrti obeh, misli na ženitev: kako je odbijala ženitbe z zavestjo, da bi bila potem sestra za peto kolo v hiši, Micke, kako sta skupaj gospodarili, vsega, vsega in sedaj....konec... smrt.

"Reši me tega trpljenja, o Gospod!" je le še prosila.

Belečine v trebuhu so bile neznosne.

"Vede, vede!" je prosila.

Obrnili so jo na trebuh in ji zvezali roke na hrbtu. Nato so jo surevo dvignili. Zopet se je zazibala v omedlevico.

Ljudje s čepicami so vrgli onesveščeno telo z glavo naprej v kad in zažgali slamo.

- - - -

Ob robu gozda se je krčevito oprijemala debela sestra Lojzka. Videla je omahniti sestro in čula njeno stekanje. Videla je, kako sos se postave zgrnile za hišo, gruča je zgrnila sestro. Nenadoma je buhnil plamen iz srede temne skupine in osvetlil divje obraze, ki se preje v večernem mraku niso videli. Belestni kriki so pr pretrgali tišino. Nato je vse počasi izginilo, gruča osvetljenih postav se je razgubila, plamen je pojenjal, mrak je zagrnil Krovčevo razvalino. Tedaj se je Miska osvestila. Prešinilo ji možgane spoznanje.

"O sestra, Lojzka, Loj-
zka moja..."
Ob deblu se je vrpela
postava, zagrozila z edino ro-
ko in bolestinno zahropila.

Mile

Tisti dan, ko loški so morilci
pretrgali življenja nit,
stotisoč src se stisnilo je v misli,
da padel za svobodo je trpin.

O narod, ki imel si takega junaka,
ponosen si lahko, da bil je v tvoji sredi,
bil pastir pri zbegani je čredi,
vednik in naroda buditelj.

Nikoli klonil ni hrbet,
ne lah ponosni, ki last je le junaka;
čeprav Te mučili do nezavesti,
izdal Ti nisi svojega rojaka.

Kri Tvoja nas poziva v boj,
Tvoj duh nas vse prevzel je!
Rešimo delovni in kmečki sloj;
to Tvoje bilo je povelje!

Že blizu je veliki dan,
ki dan bo maščevanja in sprostitev;
edločno sodil vsak bo partizan
morilce - naroda skrunilce.

Dunja

Malo čez mejo

Brigada se je zbrala v gozdu.

"Tovariši," se oglasi komandant, "gremo malo pegle dat preko meje. Saj to za nas ni meja, ampak plot iz bodoče žice. Tovariši, dokažimo, da smo sposobni boriti se na vsakem terenu, z vsakim sovražnikom!"

Kolona je krenila. Po gozdu, po poljskih poteh, skrivaj, da jih sovražnik ne spazi, se pomika kolona mladih ljudi, ki željno pričakujejo borbe, in stiskajo pesti v ardu na najhujšega sovražnika našega ljudstva.

Mrak se je spustil na zemljo. Kolona je prešla žico. V bližnji vasi je zalajal pes.

Bataljoni so se razdelili vsak po svojem potu. Geodžetov bataljon je krenil proti Osredku.

"Pravijo, da tam ni dosti Nemcev", se oglasi mlad mitraljezac.

"Če jih je tudi malo, vendar bo trd oreh", mu odvrne vodnik.

Geđžo in Volodja dajeta povelja: "Prva četa naj gre za hrib in naj napada od tam! Ti tovariš Pakar, boš napadal s svojo četo z leve strani. Druga četa pa kreni za mano!"

Ob pobečju strmega travnika se pomikajo čete. Prišli so na položaj. Pucili so prvi streli... Bombe... Nemci so se takoj znašli, zapel je njihov puško-mitraljez, zapela je brzostrelka...

Naši ne popuščajo. Prinesli so težko "Bredo" čisto pred postojanko.

"Dole Njemci!" se dere Volodja. Odgovori mu trom blonska bomba in rafal iz brzostrelke.

"Eh, pusti to, tudi mi imamo tako stvar", odgovorja rafalu Igor. Pa kar po nemško.

"Pali, Kotar!" - "Breda" se zareži Nemcem v obraz. Igor kliče Nemcem naj se predajo, toda namesto od govora leti v zrak rdeča raketa. "Napadli so nas", javljajo obkoljeni banditi.

Borba se nadaljuje. Pokajo puške, bombe... Na strehi postojanke je zaropotala opeka...

"Deutschland ablegen!" se dere Kotar in spusti rafal z "Bredo".

Kurir javlja, naj se čete odmakneje od postojanke. Pričeli bodo z metalci min.

Zadaj nekje je počilo. Po zraku je zašumelo. Zopet je počilo in padla je mina. Toda - škoda - predaleč. "Pošljite pomoč" javlja zelena raketa iz postojanke. Bežba popušča - se prekine... Zdanilo se je... Naši se pomaknejo na druge položaje. Pričakujejo pomoč, ki bo prišla v postojanko.

- - - - -

Nekje v gozdu je počila mina. "Kaj je to? Naš minomat to ni!"

Počila je druga mina.

"Nemci gredo!"

Naši poprimejo trdneje puške.

"Glej ga tam gori!" zakliče Galeb. Pomeri, sproži in že pade bandit v zelenkasti uniformi.

Nemci prodirajo z vso silo naprej. Naši že nekoliko popuščajo.

Za hrbtom pa poje nemški puškomitraljez.

"Umakni težko "Bredo"! "

Za "Bredo" se umikajo še drugi... Kazalo je, da se bodo naši morali umakniti. Toda mitraljezec Jankovič je na mestu. Kar stoje seje med SS-ovce smrt.

Volodja upije: "Nazaj na položaje!"

Naši se vračajo. Sprva počasi, vedno hitreje, nenadoma so se sprostili...

"Juriš! Hura!" - "Naprej slovenski Skojevci" vpije kurir Papič. Nemci beže naši za njimi...

Z boka tolče Janko iz tretjega bataljona s svojo "Bredo". Pero pravi: "Daj ovamo, da i ja probam." Prime za ročaje, toda v hipu ga zaskeli roka. Nemška krogla ga je oplazila. "Pa to nije ništa!"

- - - - -

Desetar Mirko gleda od daleč padlega Nemca. "Dobre čevlje in hlače ima, jaz pa sem raztrgan". mu gre po glavi. Skoči naprej, že slači Nemca, a v trenutku zasika jo krogla okoli njegove glave, ena ga zadene...

Pustil je svoje življenje na bojnem polju.

- - - - -

Pero je pritekel do naših borcev: "Dobro je, tako treba." jih hvali.

Daje nova povelja...

Lažo gre pod robom in nosi nekaj vroki.

"Brzostrelko nese". zakliče nekdo. Toda obrazi so se vsem pcdaljšali - bila je le rezervna cev za puškomitraljez. Prihajajo drugi, prinašajo zaplenjene puške, pištole, epremo... V nahrbtnikih je kruh in margarina. Prileglo se bo za zajtrk....

Kotar se hvali: "

"Podrl sem jih celo vrsto! "Breda" je kot pesem!

"Dobro, dobro! Pazi na nju i mari je ko rodjeno dete!" mu odvrne Pero.

- - - - -

Položaji so nanovo poseдени. Tovariši počivajo, nekateri spe, drugi opazujejo postojanke in od časa do časa počí strel, pade Nmec, ki se je preveč svobodno premikal za žico.

Prišel je italjanski bombarder, toda bombardiral je daleč.

Zopet so prišli Nemci, tokrat po svoje ranjence, katerih naši niso našli. Hitro so prišli, pa še hitreje odkurili.

Na bojišču je zavladal mir...

Prišlo je povelje za umik. Čete druga za drugo zapuščajajo položaje. Najprej težki mitraljezi... Nemci zopet prodirajo za našimi, sedaj že v precejšnjem številu. Na prehodu čez "plot" so naše dohiteli. Toda Efenka in Milan sta jim pripravila pošten sprejem. Namestnik komandanta, mali Mirko, skače okoli in vpije "Juríš!"

Tretjič so Nemci napadli, tretjič so morali bežati, da jih naše krogle skoraj niso dohitevale...

Tomšičevci so dokazali, da se znajo boriti proti vsakemu sovražniku, saj so uničili mnogo najserditejših okupatorskih vojakov, SS-ovcev...

Izpolnili so svojo nalogo v polni meri....

Igor

Pomladi

Lepo nam sonce je sijalo
v miru in svobodi,
življenje teklo nam mirno,
kot ribicam v vodi.

Pa prihrumeli so oblaki,
nam sonce zatemnili;
dežele tuje so vojaki
življenje naše zagrenili.

Pomlad je prišla spet zelena
in sonce sije nam gorko;
družina srečna ni nobena,
življenje nam je zdaj težko.

Pomlad je res prišla -
z rožicami posejana -
a mnogih sladka nada
je v grobu pokopana.

Albin

Ob Savi

(Na predvečer vojne)

Rjavi bori, črne smreke
nad zeleno Savo.

Bela megla iznad reke
pada v mlado travo.

V gladkem lubju, jasno - sinjem
rastejo jeseni;
zraven njih diši češminje
v rosici medeni.

Kosi ples so zaigrali
na prisojni jasi,
zraven na peščeni skali
zviti spe modrasi.

Dva mladeniča slonita
sama v sončnem siju,
o ljubezni govorita
in filozofiji.

Glej, že mehko nočno morje
pada na planjavo -
ter v daljavi vse obzorje
se žari krvavo.

Logar

Akcija na železnici

Ob polnoči kliče tovariš dežurni zbor. Vsi, ki smo zdravi in čili, polni življenja in upanja v boljšo bodočnost, z veseljem skočimo v zbor. Vsak je že vedel, kam gremo. Tovariš namestnik komandanta bataljona na kratko objasni pomen akcije in kako se naj izvrši. Po nagovoru da tovaroš komandant Gedžo znak za pohod. Kolona odide v črno noč, s seboj ima dva mitraljeza. V dolgi vrsti vlada popolna tišina. Vsak misli le, kako bi akcija bolje uspela. Pridemo v vas, pod vasjo je železnica. Tovariš komandir Pakar hitro razporedi četo - vsak tovariš gre na svoje odrejeno mesto ob progi, vzdrževalci vez pa ostanejo v vasi do nadaljne komande. Začelo se je daniti, mi pa še vedno čakamo.

Kar opazi tovariš Zerko, pomočnik mitraljezca, italjansko patrolo, ki koraka mirno po železniški progi. Ves nestrpen menca z rokami, oči se mu bliskajo od veselja in jeze do okupatorja. V glavi mu rojijo misli: Danes jih pa bomo, mitraljez bo naš. Ko pride italjanska patrola v zadostno bližino, počí strel iz puške - seveda Zerko zopet prvi, takoj za njim zapoje naš mitraljez. Za prvim pade drugi okupator, ostali pa obležijo težko ranjeni - sliši se samo "Mama mia" ter "Porco-Dio-cane".

Vodnik, tovariš Duško zakliče "Juriš" - že skočijo tovariši, da bi pograbili mitraljez, municijo ter puške, kar opazi tovariš komandir, da se hinavsko približuje italjanska bočna patrola, ki jo je vodil neki civilist. Pobočnica odpre takoj strojniški ogenj na našo zasedo, z druge strani pa se zasliši iz bunkerja regranje težkega mitraljeza; kroglice švigajo na našo zasedo. Tako ni bilo mogoče razorožiti mrtvih in ranjenih Italjanov. Prisilili so nas k umiku, ki se je izvršil v lepem redu.

Orožja sicer nismo dobili, dva okupatorja sta pa le plačala s svojim življenjem zasužnjenje slovenske zemlje po fašistih.

Prišel pa bo dan, ko bo naša lepa domovina očiščena okupatorjev, ko bo sleherni izmed njih, ki bo še gojil drzno željo po zasužnjenju naše zemlje, našel v njej hladen grob.

Danilo.

Mati in sin

Materino pismo:

Zakaj ne pišeš nič domov?
Le ene samo drobno pismo...
Dozdaj ga še dobili nismo
in tudi drugih ne glasov!

Kako se tam ti kaj godi?
Si zdrav? Pri tebi je v navadi,
da boš spomladi se prehladil,
če dež le malo porosi.

Pri nas doma smo zdravi vsi,
otroci rastejo počasi,
pa so debeli, zdravi, včasih
le mene v prsih zaboli.

Nič novega ni z naših jas,
samo to, da se Jokelj ženi,
odkar odšel si, od jeseni
še vedno je enako mraz.

Pa kmalu bo prišla pomlad,
povsod se bo začelo delo,
rastline vzklijejo veselo.
Midva sva stara z atom, mlad

si ti in močen, velik, čvrst!
Pomagaj atu bi orati
na Mahu, meni pa rahljati
na vrtu težko, mokro prst.

Čebelam panje bi odkril,
škropil cvetoče sadno drevje,
pe drva hodil na gričevje,
do smrti skupaj z nama bil.

Oženil bi se na jesen,
na stara leta z atom bi zibala
dva tvoja lepa sinčka zala -
Kaj pišem? To je le mej sen!

Ti pa odšel si ravno zdaj,
ko vojska bije se, k vojakom.
Da konec skoraj bi določal,
da vrnil bi se spet nazaj!

Če ubijejo te - jaz ne vem,
kaj blede se x ubogi glavi -
ubit si ležal v snu na travi.-
Na to pomisliti ne smem!

Želim ti srečo ko za god,
kot more mati jo želeti,
želim ti srečo vso na sveti
na tvojo negotovo pot.

Sinov odgovor:

Gorače solze iz oči
na Vaše pismo so privrele.
Že dolgo niso te vesele,
kako ste dobro sanjali!

Za Vas zares sem že umrl!
Za tihe Jase in njih cvetje,
za njih zeleno razodetje.
Kot v deblo hojevo se črv

Enkrat ta vselej v lub zaje,
vsega prevetli in prevrta;
tako je študij moj prevrtal
preprosto kmečko mi srce!

Oženil se ne bom nikdar!
Od daleč le bom gledal srečo,
igral na dušo bom drhtečo,
nepokej bo moj gospod.

Doslej rodil sem le osat,
vendar se nisem pogospodil;
zato mogoče še obrodil
nekoč bom dober, žlahten sad.

Zares, če te ne bom ubit,
če ne počge vihar me bojni.
In ravne v tej poslednji vojni,
ko rdeče sonce gre v zenit.

Bodite zdravi še naprej!
Pozdravite tri naše krave,
drevesa in zelene trave!
Pozdravite jih za vselej!

Legar

Morale je zmanjkalo

(burka iz življenja belogardistov)

Osebe: Belokavra - belogardistični komandant
Jurček - njegov sluga
Špelca - služkinja
Krisoprak - kurir

Scena: Soba komandanta Belokavra. Sredi sobe miza, stoli, ob strani klop, po stenah slike okupatorjev in ostali fašistični ter belogardistični znaki.

Prvi prizor:

Jurček, Špelca (sedita na klopi, Jurček igra na harmoniko, Špelca intonira).

Jurček: Zdaj pa še tisto najino! (igra)

Špelca: Joj, kako lepo igraš, Jurček! (vsa zamaknjena)

Igrata dalje

Špelca: (prestrašena) Jurček, kaj ko bi se komandant Belokavra vrnil preje? Če bi naju zasačil sk skupaj, to bi bil ogenj v strehi! Veš, jaz kar grem... (hoče iti)

Jurček: (je potegne nazaj) Nič se ne boji! Janez (zapucno) se je spet spravil lovit partizane.

Špelca: Vseeno se bojim, da bi naju našel tukaj v nje govi sobi, pa takole (Jurček je objema, ona se brani). Saj veš, da nam vedno pridiga o

marme - la - ...di, ne, kake se že pravi? Ne, saj veš! O - normalni! No...

Jurček: O merali!

Špelca: Ja, ja, o merali! Ti, Jurček, kaj pa je te merala?

Jurček: Te je pa tako! Če se imava midva rada, pa se takole ebjemava in naju komandant Belokavra ne vidi, se pravi, da imava morale. Če bi pa naju videl, ali naju zasačil skupaj, bi bila pa brez morale. Pri Belokavri je pa take: kadar gre nad partizane, mora imeti vedne morale seboj, drugače ni nič. Kar opazuj ga! V desnem žepu jo nesi, saj veš: luk-luk-luk (oponaša).

Špelca: Ti mej Jurček, kake te imam rada, ke tako lepo poveš!

Jurček: Jaz pa tebe, moja Špelca, ko me tako lepo pogledaš!

Špelca: Ja, ali pa veš zagotovo, da je šel nad partizane in da ga ne bo do večera domov?

Jurček: Brez skrbi! Tudi če mi nič ne pove, jaz že vse preje vam. Veš, kadar se spravi nad partizane, ti preje ves dan tuhta in tuhta (oponaša), hodi pe sobi geri in doli, morala roma neprestane iz žepa k nosu, in tako ves dan. Zvečer se pa zgrudi tjale za mizo in zaspi... Kaj še! Cele noč se premetava: Kaj pa, če bi nas partizani iznenada napadli tule ali tule ali pa tule? (Oponaša tako, da pokaže levo, desno in zadaj).

Špelca: O ti ubogi Belokavra! Kolike skrbi ima!

Jurček: Saj je čiste prav, da naš partizani ne daje miru, če ne bi se čiste usmradi tukaj. Nič drugega ti ne misli kot: ali bi golaž ali pečenko ali ocvrta jajčka ali mehko kuhana itd. itd. Potem pa: Jurček, skoči po to, skoči po ono, Jurček, marš po solato, marš po hren..... in se potim in tekam, on pa vpije kot obseden! Takole, ko se pa pripravlja za pohod nad partizane, imam pa blažen mir! - Sedaj pa, ti moja sladka Špelca, pustiva Belokavre, naj se strelja, pa še katere zapojva!

Špelca: Katere bi?

Jurček: Kar tiste dajva (pojeta) Včasih je luštne blo
A zdaj, pa zdaj, pa nikdar več ... preč je, preč!

Drugi prizor:

Belokavra prirohni po hodniku.

Špelca: Joj, saj sem ti rekla (jokaje), (se skrije pod mizo).

Belokavra: Preč je, preč (zapoje). Vse je preč! (Razburjene) Vse je izgubljeno. Spet smo pogoreli! Preč je preč... Ja, hudiča, kdo je pa pel? (Opazi Jurčka) Si ti pel? Si pel? Nisi pel? Si sam pel? Kde je še pel?

Jurček: Pokorno javljam, jaz sem pel, pa še mačka je mijavkala (kaže skozi okno).

Belok.: Debro (se zruši za mizo). Le kako smo jo mogli tako pobrisati? In tak lep načrt! Ste tu, ste tam, ste tja, glavnina pa kar naravnost. (Jurček oponaša). Le škoda, da sem pozabil daljnogled doma, bi vsaj bolje videl, kako je bilo spredaj v ognju. Če mi jo niso nalašč pobrisali. Tale naša bratevščina je namreč čudna zadeva. Na vsak način moram ugotoviti, kako je bile.- Jurček, pokliči Krizoprsk! (Jurček odide). Tale Krizoprsk bo namreč bolje vedel, kako je bibe, ker sem ga poslal čisto naprej. Tak lep načrt. Tako sem vse premislil, na, pa je šlo vse po vodi!

Tretji prizor:

Krizoprsk in Jurček vstopita, malomarno pozdravita.

Belok.: Marš nazaj! Da se mi naučita po vojaško. Marš! (Krizoprsk in Jurček odideta ter ponovita pozdrav). Tako! Barabi, še zdaj se mi nista naučila. Saj smo vendar vojaki! Milizia volontaria anticomunista. Kako veličasten naslov. K

Krizoprsk: Kaj bi pa rad, brat Belokavra?

Belok.: Kaj, kako govoriš? Marš, nazaj! Še enkrat! (Krizoprsk jo pobere iz sobe). Nezaslišano! Kako ti govori z menej! Hale, nazaj! (Krizoprsk vstopi).

Belok.: Ponovi za menoj: Gospod brat komandant Belokavra, pokorno javljam, da sem tu in čakam tvojih povelj.

Krizop: (ponavlja, se mu zatika, Jurček mu pomaga).

Belok.: Dobro! Sedaj povej, kako je bilo spredaj v ognju! X

Krizop: Vse je šlo po načrtu. Hitro smo napredovali in streljali smo, da se je kar kadilo. Potem so nas pa partizani napadli.

Belok.: No in ...

Krizop: Potem smo pa bežali!

Belok.: Tepci! Zakaj pa niste streljali? Vsi na raport, razumeš?

Spelca med tem kuka izpod mize in se smeje, Jurček je tlači nazaj.

Belok.: Kdo jih je prvi zagledal? Vi ali onixant vs

Krizop: Mi... (Jurček ga dregne) to se pravi, da on... oni...

Belok.: A, tako! Čudno! Čudno!

Krizop: Men se je tudi čudno zdele.

Belok.: Kako čudno?

Krizop: Tako, kakor, da bi nekaj manjkalo.

Belok.: Kaj manjkalo? (grozeče) Morda misliš, da je za ne manjkalo spredaj?

Krizop: Ne, ne, tako v glavi nekaj.

Belok.: V glavi? V glavi, ja! Saj se je tudi meni tako nekako zdele. Hudiča, pa je ne... (se potiplje po žepu)... prazen... popolnoma prazen! Ste hudičev, črnih in belih, saj sem vedel (jokavo), da sem nekaj pozabil, ko sem delal načrt. Xorale je manjkalo... (se zruši za mizo)

Špelca, Jurček, Krizoprak: Joj, gospod komandant, morale vam je manjkalo?
Belok.: (zagleda Špelco) Kaj pa ti tukaj? A, tako! Jurček! (grozeče).
Jurček: Oprostite, gospod komandant, nama je tudi zmanjkalo morale.
Špelca: Ja, nama je tudi zmanjkalo normale.
Belok.: (vzdihne) Pa naj bo, ker nam je vsem zmanjkalo morale.

Mile

Moš mitraljez

Zapusti me Kata,
Angelca, pa Tinca,
a me ne zapusti
moja mašina.

Na ramenu visi,
na srcu mi spi,
Ko fašiste gonim,
mi polet budi.

Ona mi bo vedne
tovariš zvest in drag,
samo naj mi poje:
Traka! traka! trak!

Njeno jeklo je tople,
njen tovor je lahak,
a žrelo se ji krohoče:
traka! traka! trak!

Moja mašina
ve za vrhove gora,
pa steze do rek
in klance do morja.

Odpovedi goni
črnih vranev krak
njen krepki krič:
traka! traka! trak!

Vl. Nazor
(prevedel Mile)

O bombardiranju

Avijoni so za nas partizane zelo nevarni, ker nimamo posebne obrambe proti njim. Posebno za briga je, kjer je moštvo koncentrirano, ne pa toliko za prejšnje male četice. Zato je tudi radi bombardiranja pri nas v brigadi več žrtev.

Slišijo se razni pogovori, kako se vrši opazovanje in bombardiranje. Seveda vsi ti pogovori se niti približno ne ujemajo z dejstvi.

Italija ima tri svetovno -znane tipe avijonov, in sicer: Caproni, Savoia - Marchetti in Machi. Prva dva sta lahki in teški bombarder 300-600km na uro. Machi pa Italijani imenujejo "pichiatelo" (lovec-strmoglavec); je lovec, ki spada med prve svetovne avijone. Pred leti je dosegel svetovni rekord v trikotnem letu s 774 km na uro. Imajo še razne druge avijone, ki pa v sedanjih spopadih ne pridejo toliko v poštev, edino za patrolno službo in bombardiranje naših položajev.

Z avijona se najprej opazuje teren s specialnim daljnogledom ali pa se ga slika s foto aparatom. Specialnih priprav tu nimajo, saj jih primanjkuje še na fronti. Glede tega se Italijani popolnoma odvisni od Nemčije, ker svojih proizvodov nimajo. Najbolj se obnese slikanje. Teren se slika dvakrat in vidi razliko. Edino slabo pri tem je to, da slike ne vidi takoj, ker tra ja razvijanje in sušenje kopije vsaj nekaj ur; kje se pa ta čas že partizani.

Opazovanje se vrši zjutraj ali zvečer, ker je ta čas zrak najbolj čist. Ves zrak, ki ga veter čez dan dvigne je poln prahu, na večer prah pade na zemljo. Najboljša višina za opazovanje je 200-300 m. Dobro opazi avijatičar kolono, če jo opazuje z boka, če je kolona na planoti in se premika. Če pa kolona stoji ali leži jo iz avijona ne opazi. Odražajo se edino svetli predmeti: čutarice, katli, orožje, steklo, rdeče blago in dim. Vse navedene stvari se mora zato pokriti z zelenjem. Pri dnevnih posredih naj si da vsak tovariš zelenje za kapo, da ga bo tudi pri kretanju težko opaziti.

Bombardirati začne, ko je teren pregledal in kaj opazil, ali pa kadar ima že določen sektor, ki ga je

treba obsuti z bombami. Od daleč vzame smer. S posebnimi merilnimi aparati meri na mesto, popravi pilota in ko pokrijeta dva vizirna križa mesto bombardiranja, spusti bombe. Ko so odpadle bombe, imajo iste nekaj časa brzine avojona in privlačnost zemlje; padajo v loku parabole. Z višine 1000 m pada bomba 13 sekund.

Bombardiranju se lahko umaknemo na sledeči način: partizanski opazovalec nam javi, kdaj se bombe spuščajo; po znaku imamo še 13 sekund časa, da se umaknemo bočne (vetran) od leta avijona in poležemo. Pri večji masi partizanov je stvar težja, pravilo velja le za manjše grupe. Dobro je tudi poiskati si zaklone; n.pr. jame in jarke ob cestah. Pri tem je treba paziti, da se partizani raskropijo.

Bernat

Veliki pisatelji Sovjetski Zvezi

Ameriški pisatelj Teodor Draisler je poslal za novo leto Sovjetski Zvezi sledečo čestitko:

"Pošiljam svoje pozdrave in najgloblje zahvale za odpor, ki ga dajete sovražniku ter za uspehe vaše zere demokratske države. Sovjetska Zveza si je hrabre priborila svobode in s tem vsemu svetu rešila demokracijo."

Nemški protifašistični pisatelj Leon Feuchtwanger:

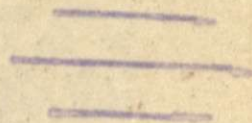
"Mnogi vplivni krogi še skušajo zmanjšati vlogo Sovjetske Zveze v očeh vsega sveta. Toda vsaka zmaga ruši to laž in vsak dan se novi milijoni vedno bolj zavedajo veličine Sovjetske Zveze..."

Tomas Mann:

Kaker milijoni svobodoljubnih narodov, tudi sam občudujem res epske berbe ruskega naroda; ki je rasla tekom preteklega leta iz dneva v dan. Zaagevita obramba Stalina grada je res podvig, o katerem bo zgodovina pripovedovala vedno s največjim spoštovanjem. De danes se ruski narod in Rdeča Armada doprinešili največje žrtve v tej borbi za svobodo človeštva. Naj prinese 1.1943 osvoboditev ruske zemlje od zločinskih zavojevalcev. To moramo želeti, ne samo radi ciljev Rusije, marveč radi ciljev vsega človeštva, ker bo zloemu hitlerjevcev v Rusiji kmalu sledilo končno uničenje sovražnikov človeštva.

HUMOR

Mussolini Mussoliniju, slovitemu roparju Calabrije:
"Moja večja je od tvoje slava,
o tem priča Slovenija krvava!"

NASI

INTENDANTJE

Junaški mesarji

Mnogo nas je stalo truda, znoja,
da smo dobili hrane, tudi vola,
ki je težak, ima prav dosti leja -
večerjo pa bi skoro vzela smola.

Mesarji vola obkolijo,
udarce tri mu podelijo,
vol namesto da se stegne -
mesarjem zbranim on pobegne.

Začel se divji bil je lov,
a najhitrejši bil je vol,
mesarji več mu ne sledijo -
terenci na pomoč letijo.

Zadet od strelav trah
je padel mrtev vol po tleh.
O mesarjih čuje pa se govoriti:
da v bataljonu prvem ti so
favoriti.

Stane

1. Slovenska Narodno-osvobodilna Udarne Brigada
: "Tone Tomšič"

V s e b i n a :

DragaNaš Glas
Dr. Peter.....O državnosti Jugoslovanov
Mile.....O kulturnem delu med partizani
Julka.....Mamica hčerki
Klusov Joža Bratje
Mile.....Mučenica
Dunja.....Talcu
Igor.....Malo čez mejo
Albin.....Pomladi
Logar.....Ob Savi
Danilo.....Akcija na železnici
Logar.....Mati in sin
Mile.....Morale je zmanjkalo
Nazor.....Moj mitraljez
Bernat.....O bombardiranju
Veliki pisatelji Sovjetski Zvezi
Humor

Iz uredništva:

Tovariši, tovarišice! V interesu dela je, da vaše prispevke za list pišete razločno in čisto, ker je sicer nam delo zelo otežkočeno in se izdaja lista zavleče.

Z veseljem ugotavljamo, da je zanimanje za list veliko in tudi prispevki zelo številni. Pozivamo pa vse sotrudnike, da svoje prispevke temeljito pregledajo, tekom več dni večkrat preberejo in znova predelajo ter prepisejo, predno jih oddajo uredništvu. Le na tak način boste dosegli, da vam bo gladkejša tekla. To priporočamo zlasti onim, ki pišejo pesmi, ker je tu izgajenost prispevka, zvočnost rima in ritem zelo važno.

Prispevke, katere radi pomanjkanja prostora nismo mogli priobčiti, bomo po možnosti priobčili v prihodnjih številkah našega lista.

Handwritten scribbles in purple ink, possibly initials or a signature, located in the bottom right corner of the page.